

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 De distinctione præceptorum decalogi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

codē homine, quod metaphorice debitu dicunt, iustitia proprie dictam non fundat, ut ex 5. Ethic. habetur. Debitum de-
mū proprie dictum vnius hominis ad alterum, & ad commu-
nem bonum ad iusti-
tiam proprie dictam, nul-
litas virtutis actus nisi sub ratione iusti-
tiae imperat, lex au-
tem diuina que to-
tum hominem sa-
nat secundum seip-
sum, quia secundum seipsum iugis Deo,
omnium virtutum a-
ctus ordinat absolute sub ratione debiti metaphoricē, &
concurrente commu-
nissimo debito obe-
dientia, ut obligante ad parendum, &
proprietate in litera
veriusque anchora me-
minis in responsio-
nibus argumentorū.

¶ Et sc̄to, quōd in
eisdem responsionib-
us, nomine, Ratio-
nis, author intendit
supremum in homi-
ne: nomine uero
Virtutum inferiorū,
reliqua que sunt ho-
minis, ut responsio
ad primum iuncta
reipositioni ad se-
cundum aperit: o-
portet enim supra-
me regulā confon-
re reliqua.

**¶ Super Questionis
centesima Articu-
lum tertium.**

Articulum ter-
tiū eiusdem q.
100. si non plene di-
scernis, vide articu-
lum undecimū eius-
dem, & intelliges differēiam inter pri-
ma principia mora-
lia, & præcepta dec-
logi, que sunt prima
legis elementa. Illa
enī statim notis
terminis ex natura,
vel fide insula con-
goscimus: illa autē
statim ex primis prae-
dictis cognoscimus:
& proprie illa
Deum per naturam,
vel fidem dicunt in-
didisse, vel insidisse:

Infar. xi. Et
2. 2. q. 1. 12.
ar. 6. & 9. ad
2. Et 3. dist.
27. arti. 2. q.
1. cor. & 3.
per totū. Et
reliqua aut p. instru-
mal. q. 14.
2. 2. ad 14.
Et quol. 7.
Et 17. ad 8.

ista autem per nos-
fatos, tanquam a Deo
proposita mediatis
bus illis cognoscere:
per totū. Et
reliqua aut p. instru-
mal. q. 14.
2. 2. ad 14.
Et quol. 7.
Et 17. ad 8.

rationē iustitiae, que est propri-
etate iustitiae cōmunitatis humanae.
& ideo lex humana nō proponit
præcepta nisi de actibus iustitiae, &
li precipiat actus aliarum virtutum,
hoc non est nisi in quantum
afflūunt rationē iustitiae, ut pa-
tet per Philosophum in 5. Ethic.

Sed cōitas, ad quā ordinat lex di-
uina, est hominum ad Deū vel in
presenti, vel ī futura uita: & ideo
lex diuina præcepta proponit de
obis illis, p. que homines bene
ordinentur ad cōiocationem cum
Deo. Homo autē Deo coniungi-
tur rationē, siue mente, in qua est
Dei imago: & ideo lex diuina pre-
cepta proponit de omnibus illis,
per qua ratio hominis bene ordi-
nata est: hoc autem contingit per
actus omnium virtutum. Nam vir-
tutes intellectuāles ordinat bene
actus rationis in seipsum: virtutes
autē morales ordinat bene actus
rationis, circa interiores passio-
nes, & exteriorēs operations. Et
ideo manifelum est, p. lex diuina
cōuenienter proponit præcepta
de actibus omnium virtutum: ita
tamē p. quādam, sine quibus or-
do virtutis, qui est ordo rationis,
obseruari non potest, cadunt sub
obligationē præcepti: quādā ve-
ro, que pertinent ad bene, esse vir-
tutis perfectā, cadunt sub admō-
natione consilii.

AD PRIMVM ergo dicendum,
p. adimplatio mandatorum legis
et que sunt de actibus aliarum vir-
tutum, habet rationē iustificatio-
nis, in quantum iustum, est ut ho-
mo obediatur Deo, vel etiā in quantu-
m iustum est, p. omnia que sunt
hominis, rationē subdantur.

AD SECUNDVM dicendum, p.
iustitia proprie dicta attendit debi-
tum unius hominis ad aliū: sed
in omnibus aliis virtutibus atten-
dit debitum inferiorum virium
ad rationem, & secundum ratio-
nem huius debiti * Philosophus
assignat in 5. Ethic. quandam iusti-
tiam metaphoricam.

AD TERTIVM patet responsio
per ea que dicta sunt de diversitate
communitatis.

ARTICVLVS I. I.
Vtrum omnia præcepta moralia ueteris
legis reducantur ad decem
præcepta decalogi.

AD TERTIVM sic proceditur.
Videtur p. non omnia præ-
cepta moralia ueteris legis redu-
can̄t ad decem præcepta decalogi.
Prima. n. & principia legis prece-
pta sunt. Diliges Dominum Deū
tuum: & diliges proximum tuū.

Fvt habetur Matth. 22. sed ista duo non contin-
in præceptis decalogi. ergo nō omnia præcep-
talia continentur in præceptis decalogi.

¶ Præcepta moralia non reducuntur
cepta cōmunitalia, sed potius econuerso de-
præcepta decalogi est vnum cōmunitiale. Me-
to, vt diem Sabbathi sanctifices. ergo præcep-
talia nō reducuntur ad omnia præcepta decal-
ogii.

G**¶ Præcepta moralia sunt de omniis**
bus virtutum: sed inter præcepta decalogi
sola præcepta pertinentia ad actus iustitiae, ut
discurrenti per singula. ergo præcepta decal-
ogii continent omnia præcepta moralia.

SED CONTRA est, quod Matth. 5. super-

Beati estis cum maledixerint &c. dicitur * g. q.

ses decem præcepta proponens, posita per

explicat. ergo omnia præcepta legis sunt que

partes præceptorum decalogi.

RSPON. Dicendum, p. p.cepta decalogi
præceptis legis differunt in hoc, p.cepta de
per seipsum Deus dicitur populo propositum.
vero p.cepta propositum populo p. Moyen. illa
p.cepta ad decalogi pertinent, quorum non
homo habet p. seipsum a Deo. hmo vero sicut
que statim ex principio cōmunitibus primis
sc̄i possunt modica cōsideratione, & iterū illa
statim ex fide diuinis infusa innocentia. p.cep-
ta ergo decalogi non copitantur duorum
ceptorum, illa. s. que sunt prima & cōmuni-
rum non oportet aliquā editionem esse, nisi
scripta in ratione naturali quasi per se nota.
homo nulli debet maleficere, & alia huic
iterum illa, que per diligentē inquisitionem
inueniuntur rationē cōuenire. hec enim in-
niunt a Deo ad populum mediā discipli-
natum. Vtq; tamen horum præceptorum in-
tut in præceptis decalogi, sed diuersimodo de-
que sunt prima & cōmuni, & cōmunita, continentur
ut principia in conclusionibus proximis in
qua per sapientes cognoscuntur, continentur
econuerso, sicut conclusiones in principiis.

A.D. PRIMVM ergo dicendum, p. illa duo
sunt prima & cōmūia præcepta legis naturē que
se nota rationē humanā uel per naturam, que
dem; & idem omnia præcepta decalogi ad illa de-
feruntur, sicut cōclusiones ad principia cō-
munitatis.

AD SECUNDVM dicendum, p. præceptum in
seruatione Sabbathi, est secundum aliquid mo-
in quantum. s. per hoc p.ceptum, quod homo a
tempore vacer rebus diuinis, secundum illud
Vacate, & uidete quoniam ego sum Deus. Secun-
dum hoc inter præcepta decalogi computantur
autem quantum ad taxationem temporis, cu-
ndum hoc est cōmunitale.

K**AD TERTIVM dicendum,** p. debiti in
virtutibus est magis latens, q. in iustitia. & ideo
præcepta de actibus aliarum virtutum non sunt ex
populo, sicut præcepta de actibus iustitiae. & p.
hoc actus iustitiae specialiter cadunt sub præ-
cepta decalogi, que sunt prima legis elementa.

ARTICVLVS IV.
Vtrum præcepta decalogi conuenienter
distinguuntur.

AD QVARTVM sic proceditur.
Videtur p. inconvenienter
notis duas præcepta decalogi distinguuntur.

excludit fidei. & charitatis actus a preceptis decalogi quoniam uult ea pertinere ad principia preceptorum decalogi, sicut p. principia naturaliter nota. Et de charitate quidem patet ex eo, quod hanc precepti est caritas. ad Tim. 1. de fide autem ad Hebr. 11. Accedetem ad Deum &c. Ratio in litera affectur, quia non egent alia promulgatione, sed ex ipsa natura, uel infusione ad uitam.

Secundum, quod licet precepta non sunt distinguenda secundum distinctionem fidei a latra, aut eccl. tra, sunt tamen distin- guenda penes diuer- sa pertinencia ad lat- triam, seu religionem, quia ita est pars iusti- tiae. & spectat ad ipsius decalogum, unde tri- prima precepta dec- logi de iustis reli- giosis sunt, & proprie- te author hoc dixit in litera.

SED CONTRA est auctoritas Augustini in gloss. super Exod. ubi ponit tria precepta pertinentia ad Deum, & septem ad proximum.

RESPON. dicendum, quod precepta decalogi duerfimode a diuersis distinguuntur. * Eritius enim Leuit. 26. super illud, Decem mulieres, in uno cliban- no coquunt panes, dicit, preceptum de obseruatione sabbathi non esse de decem preceptis, quia non est obseruandum secundum literam secundum omni- tem tempus. Distinguit tamen quatuor precepta pri- mientia ad Deum ut primum sit. Ego sum Dominus Deus tuus. secundum sit. Non habebis Deos alienos coram me. & sic etiam distinguit hec duo * Hiero. Oecl. 10. super illud, Propter duas iniquitates tuas. Tertium uero preceptum esse dicit, Non facies tibi sculptile. Quartum uero, Non affumes nomen Dei tui in uanum. Pertinentia uero ad proximum dicit esse lex, ut primum sit, Honora patrem & matrem tuam. Secundum, Non occides. Tertium, Non moe- chaberis. Quartum, Non furtum facies. Quintum, Non fallum testimonium dices. Sextum, Non cōcupiscis. * Sed primo hoc uidetur inconveniens, quod pre- ceptum de obseruatione sabbathi preceptis decalo- gi interponatur, si nullo modo ad decalogum per- neat. Secundum, quia cum scriptum sit Matt. 7. Nemo potest dubius deum scriuire, eiusdem rationis esse uidetur, & sub eodem precepto cadere, Ego sum Domi- nus Deus tuus; & Non habebis Deos alienos. Vn* Origenes distinguens etiam quatuor precepta ordi- nantia ad Deum, ponit ista duo pro uno precepto. Secundum uero ponit, Non facies sculptile. Tertiū uero, Non affumes nomen Dei tui in uanum. Quar- tum, Memento ut diem sabbathi sanctifices. Alia ve- ro sex post fitur * Eritius. Sed quia facere sculptile, uel similitudinem non est prohibitum, nisi secun- dum hoc ut non colantur pro diis, nam in taberna- culo Deus precepit fieri imaginem Seraphim, ut dicitur Exod. 25. conuenientius* Aug. ponit sub uno pre- cepto, Non habebis Deos alienos. & Non facies sculptili. Similiter et concupiscentia uxoris alienae ad com-

mitionem, pertinet ad concupiscentiam carnis. Cō- cupiscentiae autem aliarum rerum, quae desiderantur ad possidendum, pertinent ad concupiscentiam oculo- rum. Vnde etiam* August. ponit duo precepta de non concupiscente rem alienam, & uxorem alienam, & sic ponit tria precepta in ordine ad Deum, & septem in ordine ad proximum. & hoc melius est.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod latra non est nisi quedam protestatio fidei: unde non sunt alia precepta danda de latria, & alia de fide. potius tamen sunt aliqua precepta danda de latria quam de fide, quia preceptum fidei presupponitur. ad precepta decalogi, sicut preceptum dilectionis. Sicut enim prima precepta communia legis naturae sunt per se nota habent rationem naturalem, & promulgatione non indigent, ita etiam & hoc, quod est credere in Deum, est primum & per se notum ei qui habet fidem. Accedetem enim ad Deum opotest credere, quia est, ut dicitur ad Hebr. 11. & ideo non indiget alia promulgatione, nisi infusione.

AD SECUNDUM dicendum, quod precepta affirmativa distinguuntur a negatiuis, quando uniuersus non comprehenditur in alio, sicut in honoratio- ne parentum non includitur, quod nullus homo occidatur, nec econuerso, & propter hoc dantur diuersa precepta super hoc. Sed quando affirmativa comprehenditur sub negatiuo, uel econuerso, non dantur super hoc diuersa precepta, sicut non datur aliud preceptum de hoc quod est. Non fur- tum facies, & de hoc, quod est conseruare rem alienam, uel restituere eam. & eadem ratione non sunt diuersa precepta de credendo in Deum, & de hoc, quod non creditur in alienos Deos.

AD TERTIUM dicendum, quod omnis concupi- scencia contenit in una communi ratione: & ideo Apostolus singulariter de mandato concupiscenti loquitur. Quia tamen in speciali diuersa sunt ratio- nes concupiscenti, ideo * Aug. distinguit diuersa precepta de non concupiscente: differunt enim specie concupiscentiae secundum diuersitatē actionis, uel concupisibilium, ut * Phil. dicit in 10. Eth. Cap. 3. ame. tom. 4.

ARTICVLVS V.

Vtrum precepta decalogi conuenienter enumerentur.

AD QVINTVM sic procedi- tur. Videtur, quod inconuenienter precepta decalogi enumerentur. Peccatum enim, vt * Amb. dicit, est transgressio legis diuinæ, & celestium inobedientia mandatorum: sed pecca- ta distinguuntur per hoc, quod hoc peccat vel in Deum, vel in proximum, vel in seipsum. Cum igit in preceptis decalogi non ponan- tur aliqua precepta ordinantia hoīem ad seipsum, sed solū ordi- nantia ipsum ad Deum & proximum, videtur quod insufficiens sit enumeratio preceptorū decalogi.

* 2. Præt. Sicurad cultū Dei per-

tinebat obseruatione sabbathi, ita

et obseruatio aliarum solēnitati-

um, & immolatio sacrificiorū:

sed inter precepta decalogi est

unū pertinēs ad obseruantia sab-

bathi. ergo et debent esse aliqua

q. di. 37. ar. 2
32. & 3. con-
tra car. 12. fi-
ne, & 124.

Ambr. lib. de para. c. 8.
af. med. 10. 4.

Super Questionis
centesima. articulū
quattuor.

In art. 5. eiusdem
quæst. nota, quod
illa verba litera, In
sabbathi sanctifica-
tione, secundum quod
est morale pre-
ceptum, præcipitur ques-
cordis in Deum: in-
telliguntur quod ad
finem precepti, non
autem quod ad rem
preceptum. Quies-
enam cordis in Deum
per gratiam, & vo-
cationem interiorē
ad Deum, est finis il-
lius precepti, vt est
morale: quoniam ad
hoc ratio dicitur tem-
pus aliquod eximen-
dum ab aliis operi-
bus impedientibus.
Et quod hec sit mens
authoris, non solum
ex quæst. 122. artic. 4.
22. sed ex dictis in
hac quæst. pater. s. q
charitas est finis præ-
ceptorū decalogi, &
non spectat ad ea.

EE

Et

Prima Secunda S. Thomæ.